

L'ASIL A UNA CATALUNYA AMB ESTAT PROPI

D'entrada, i en aquest context Catalunya tindrà una doble funció:

- Ser una societat moderna, acollidora, amb tot el que la paraula implica, democràtica, decent, garant dels drets humans i solidària amb les persones que ho necessiten¹.
- Alhora que lluitar per eradicar les causes que originen conflictes i persones refugiades

Una no es pot donar sense l'altre.

Dit d'una altra manera, no existeix alguna cosa com el paradís de les persones refugiades, el paradís seria no haver de refugiar-se. Per tant, estendre la mà a les persones refugiades implica també treballar per eradicar les causes que les provoquen. Cal recordar que l'asil és l'últim dret que li queda a algú després d'haver patit les més flagrants violacions de drets humans.

Aquesta Catalunya garant dels drets humans haurà de ser garant necessàriament amb el dret d'asil.

El primer que haurà de fer és **adherir-se a la Convenció de Ginebra de 1951 sobre les persones refugiades i al Protocol de NY de 1967**, que són els instruments jurídics internacionals sobre les persones refugiades per així adquirir el compromís internacional d'oferir protecció internacional a qui la necessiti. Així com a altres instruments jurídics de Nacions Unides². Caldria reconèixer aquest dret tant a la seva constitució i elaborar una llei d'asil, una legislació específica, que desenvolupi l'exercici d'aquest dret, de com accedir-hi i els drets associats a l'atorgament i/o reconeixement de la condició de refugiat.

¹ Un país que parteixi del reconeixement al valor de les persones refugiades, un compromís social que s'arrela en que, en realitat, quan els contextos socials són violents, injustos, totalitaris, cal comprometre's a canviar-los. I la responsabilitat social de fer-ho.

² Ordenament jurídic al que Catalunya s'hauria d'adherir és a la Declaració Universal dels Drets Humans (1948), i la Convenció de Ginebra sobre l'Estatut de Refugiat (1951) i el Protocol Addicional de Nova York (1969), així com altres instruments de Nacions Unides sobre Drets Humans, en particular, els Pactes Internacionals referits als drets civils i polítics (1966) i als Drets econòmics, socials i culturals (1966), la Declaració de Viena i el Programa d'acció de la Conferència Mundial de Drets Humans (1993) i la Declaració de les Nacions Unides sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconegudes (1998), entre d'altres.

El context europeu queda una mica lluny, ja d'entrada, i amb matisos segons els països, d'aquesta declaració de principis inicial, pel que fa a l'asil, ja que ens movem en un context com a mínim decebedor. Des dels anys 90, els països de la Unió Europea, a causa de l'arribada i l'increment de nou tipus de persones refugiades, comencen a harmonitzar les seves polítiques d'asil³, tenint com a referent la Convenció de Ginebra, però endurant els requisits d'accés al procediment d'asil i variant substancialment els criteris de concessió de l'estatut de protecció. A partir de llavors, s'introdueixen els procediments d'admissió a tràmit, que suposa valorar si la sol·licitud d'asil mereix la pena ser estudiada o si, contràriament, es considera a priori fraudulenta, sense haver-se realitzat encara un estudi en profunditat del cas; es dona una variació dels criteris de concessió de l'estatut de refugiat. Per aquells que aconseguen superar el primer filtre de l'admissió a tràmit ja no és suficient acreditar el "fundat temor de persecució" establert a la Convenció de Ginebra i fàcilment acreditable en veure la situació del país d'origen del sol·licitant: existència de conflicte armat, crisis humanitàries, vulneració dels drets humans, etc. El que s'exigeix al sol·licitant d'asil és que acrediti una persecució individual sobre la seva persona, més enllà del temor fundat de persecució, i hi ha una tendència, cada vegada més palesa, a *immigratitzar* les polítiques d'asil, que iguala "estranger amb immigrant econòmic voluntari", depreciant el fet que l'absència de respecte als drets econòmics i socials bàsics de la persona, la impossibilitat de portar una vida digna en el seu país d'origen, etc. també és una persecució que requereix algun tipus de protecció internacional mentre la comunitat internacional no sigui capaç de fer desaparèixer les causes que provoquen les tremendes desigualtats entre el nord ric i el sud pobre.

En aquest context, Catalunya tindrà l'oportunitat de desmarcar-se d'aquesta tendència i fer una llei d'asil pròpia d'un país democràtic, decent i defensor dels drets humans. Això és possible i és el que està fent Equador amb les persones refugiades de Colòmbia, Veneçuela, ho ha fet Canadà durant molts anys, arribant a ser l'únic país del món a qui se li ha atorgat el Premi Nansen d'ACNUR, al 1986, ho va fer Mèxic amb els nostres refugiats republicans, etc. Per tant, és una voluntat política poder fer una llei moderna que doni protecció a qui ho necessiti sense necessitat que el tràmit es converteixi en una cursa d'obstacles⁴.

³ Cal remarcar que la normativa europea opera amb principis de subsidiarietat i proporcionalitat, el que significa que els canvis en la Llei dels Estat han de recollir allò que es considera com a mínim en les directives europees. Els Estats tenen la competència d'aplicar la norma més favorable, per tant, la Unió Europea no obliga a cap Estat a retallar cap dret, si ho fa és perquè vol.

⁴ Aquests reconeixements i homenatges són propis dels països acollidors de persones refugiades. Acollir amb tot el que la paraula implica. Un país acollidor de persones refugiades és un país decent, solidari, valent, que estén la mà a les persones refugiades de diferents

Aquesta llei haurà de tenir en compte, com a mínim, les següents qüestions:

1. Definició què és ser refugiat/Formes de persecució

La convenció de Ginebra defineix com a refugiada *“a aquella persona que per tenir fonamentats temors de persecució per motius ètnics, religiosos, de nacionalitat, per pertànyer a un determinat grup social o per opinions polítiques, es troba fora del país de la seva nacionalitat i no pot, o no vol, a causa dels esmentats temors, acollir-se a la protecció de tal país”*

Catalunya hauria de recuperar l'esperit de la Convenció de Ginebra i complir amb l'obligació d'atorgar protecció internacional a aquelles persones que acreditin “un temor fonamentat de persecució”, sense necessitat d'acreditar una persecució personal i individual. Hauria de fer una lectura àmplia i generosa de la convenció de Ginebra per tal de reconèixer els motius de persecució que recull la convenció, i aquelles altres formes de persecució que s'han anat succeint per les transformacions en el panorama internacional arran la globalització, i nous tipus de conflictes i violació de drets humans. Altres formes de persecució com:

- Les persecucions per motius de gènere
- Les persecucions per orientació i identitat sexual

I haurà de pensar quin tipus de protecció atorga a aquelles persecucions no reconegudes per l'ACNUR, però si per altres organismes internacionals que han entrat en els debats internacionals com:

- Els refugiats mediambientals
- Les persones víctimes de vulneració dels drets econòmics, socials i culturals

maneres. Com ho fa Equador amb les persones refugiades de Colòmbia i aquells que necessiten protecció internacional a través del registre ampli per poder-los atorgar l'estatut i reconèixer-los drets socials, laborals...

I com ho va fer Mèxic amb l'exili republicà. El seu president, en Lazaro Cardenas, després de la guerra civil, seguia considerant que l'Azaña era el president legítim d'Espanya i que en Franco era un golpista. I a través del seu ambaixador a França, Luis Rodriguez, van elaborar un cens per veure els exiliats republicans que volien anar a Mèxic, el que va fer que més de 20.000 exiliats republicans comencessin de nou a Mèxic, el propi govern de la Generalitat va funcionar des de Mèxic els anys de la Dictadura.

El govern mexicà els admeté i acullí amb hospitalitat i donà tota mena de facilitats legals, protegint-los mitjançant un Acord, emès pel president Cardenas, sota el qual tenien totes les facilitats per radicar-se al país per temps indefinit sense necessitat de renovar la seva situació migratòria, per nacionalitzar-se, si així ho desitgen, per dedicar-se a activitats remunerades o lucratives i intervenir en tot acte de comerç.

En definitiva, Catalunya haurà d'apostar per donar una definició sobre què considera refugiat que englobi, de forma àmplia, les diferents formes de persecució que es donen en el món. Aquesta hauria d'anar en la línia de:

Es considera refugiada a tota persona que pateix una persecució i/o un tracte greument discriminatori o altres tipus d'ofensa perpetrades per la població local o per alguns individus, sempre que les autoritats ho tolerin de manera deliberada, ja sigui perquè es neguen a proporcionar una protecció eficaç o perquè són incapaços de fer-ho.

I en conseqüència, haurà de concedir l'estatut de refugiat a totes aquelles persones que vinguin a Catalunya per acollir-se a la protecció internacional.

Un cop adquirit el compromís i definit a qui es donarà protecció internacional caldrà

2. Garantir l'accés al procediment a les persones que arribaran a Catalunya amb aquest objectiu. Això suposaria:

- Informar en les diferents fronteres del dret d'asil si s'és una persona mereixedora de protecció internacional. Cal pensar sempre que un pot fugir del seu país per patir greus violacions de drets humans però desconèixer l'ordenament jurídic que li pot oferir la protecció internacional, per tant és responsabilitat de l'Estat garantir que tota persona que necessiti protecció internacional pugui accedir-hi.
- I iniciar el procediment d'asil, si així ho sol·licita la persona, amb totes les garanties i facilitant assistència jurídica, social, mèdica, psicològica i d'interpretació gratuïta i eficaç

Per tant, en el control de fronteres que faci Catalunya haurà de garantir, doncs, que les persones que fugen de les més greus violacions de drets humans tenen accés al procediment d'asil, amb totes les garanties que aquest mereix en compliment dels tractats internacionals.

I per tal d'evitar que les persones que han de fugir dels seus països corrin riscos i/o hagin de realitzar travessies perilloses **Catalunya hauria de reglamentar el procediment d'asil per via diplomàtic per tal que:**

- Es pogués traslladar amb caràcter d'urgència a Catalunya, a proposta de l'ACNUR, a d'aquelles persones refugiades reconegudes sota el seu mandat que es trobin en situació de risc.
- I per establir les condicions d'accés de les persones que manifesten la seva intenció de sol·licitar asil a les ambaixades i consolats.

Aquesta opció esta inclosa a les legislacions de Bulgària, França, Holanda, Regne Unit i Suïssa, i és un dret que també s'aplica a Bèlgica, Alemanya, Irlanda, Itàlia, Luxemburg i Portugal. Per tant, de nou, és una figura perfectament viable.

3. Caldria definir quina **protecció social, psicològica, mèdica, residencial i ocupacional** es dona tant a les persones sol·licitants d'asil, que estan en tràmit, com a aquelles que se'ls a reconegut l'Estatut de refugiat. Caldrà crear dispositius d'acollida i integració específics, que tinguin en compte les necessitats d'aquests col·lectius, flexible a les necessitats individuals i/o familiars, i evidentment amb un pressupost destinat al foment d'aquestes polítiques que garanteixi l'acompanyament en els processos d'integració de les persones refugiades

4. Vinculat al primer punt, caldrà apostar per una política de **Reconeixement estatut de refugiat**, no de denegació sistemàtica. I en el cas de denegació caldrà motivar-la per escrit, explicar-ne els motius en concret i garantir que cap persona que ha volgut acollir-se a la protecció internacional no es quedi en una situació d'indefensió jurídica i d'indefensió social. Per tant la llei d'estrangeria hauria de preveure també, encara que fossin mínims els casos denegats, aquells casos en els quals la persona no pot tramitar ni el passaport ni els antecedents penals, perquè les ambaixades del seu país es neguen a expedir-los aquesta documentació o per les dificultats de països en conflicte per emetre documents oficials. Quedant així en una situació d'indefensió jurídica i vulnerabilitat social preocupant.

5. **Programes reassentaments:** En el seu compromís amb les persones refugiades Catalunya hauria d'establir una quota d'acollida de persones refugiades provinents de camps de refugiats que viuen en condicions inhumanes a través de participar del programa de reassentament de l'ACNUR. Com ja va fer fa anys acollint bosnians que fugien de la guerra de l'ex-Iugoslàvia. I com fan països com Suècia, Dinamarca, Finlàndia, Països Baixos, Regne Unit, Portugal, França, Romania, República Txeca o, més recentment, Alemanya, Bèlgica, Itàlia i Luxemburg, que en els darrer anys han acollit a persones refugiades iraquianes procedents de Síria i Jordània.

6. Per últim, la llei hauria de preveure, també, i en relació a combatre les causes que originen conflictes i persones refugiades, alternatives a l'asil com **programes d'acollida temporal per a defensors/es de drets humans greument amenaçats**. Ja que aquesta és una petició que fan defensors/es de drets humans de diferents països, que no volen marxar dels seus països però necessiten marxar temporalment per rebaixar les amenaces, poder denunciar

internacionalment el que està passant en els seus països, i al cap d'un temps, 6 mesos i/o 1 any, poder tornar al seu país.